

हळद लागवडीसाठी सुधारित वाण निवड महत्वाची

हळद लागवडीसाठी दर्जेदार आणि निर्यातक्षम हळद उत्पादन देणाऱ्या जातीची निवड महत्वाची ठरते. पाणी देण्याच्या पद्धतीनुसार हळद लागवडीच्या सरी वरंबा आणि रुंद वरंबा या दोन पद्धती आहेत. ठिक्क असल्यास रुंद वरंबा पद्धतीने लागवड करावी.

डॉ. मनोज माळवे

ज्ञात्यास कंदकुञ्ज होण्याची शक्यता असते.

- जमिनीचा सामू. ६.५ ते ७.५ च्या दार्थ्यान असावा. सेंद्रिय कवरचे प्रमाण ०.५ टक्क्यापेक्षा जास्त असावे.
- कंद जमिनीमध्ये एक फूट खोलीवर वाढतात, त्यामुळे लागवडांपूर्वी एक फूट खोलीवरील माती परीक्षण करावे.

हळद लागवडीसाठी सुधारित वाणांची निवड महत्वाची ठरते.

पूर्वमशागत

हळद लागवडीपूर्वी पूर्वमशागत अल्यंत महत्वाची आहे. ग्रामुद्याने नांगट, डेक्ळे, फोडणे, शेताच्या कडा कुदळीने किंवा टिकावाने खणणे ही सर्व कामे पूर्वनियोजन करून घ्यावीत. जमीन जिकीकी भुसधशीरो तिळके उत्पादन चांगले मिळते. पूर्वमशागत झाल्यानंतर हेकटरी ३५ ते ४० टन चांगले कुजलेले शेणखत येतात पसरून घ्यावे.

सुधारित वाणांची निवड

फुले हरिद्रा

- साळ उंच वाढ, गर्दं हिल्वी पाने, एकूण पाने ११ ते १२.
- पकवतेचा काळ २५५ दिवस.
- फुटब्यांची संख्या प्रति झाड ३ असते.
- मात्रूकंद मध्यम आकाराचे, १० ते १०४ ग्रॅम वजनाचे.
- हळकुळ वजन ४० ते ४२ ग्रॅम.
- कुरुकुमीनचे प्रमाण ५.३५ टक्के.
- हेक्टरी उत्पादन : ओली हळद ३५० ते ४०० किंवंटल, तर वाळलेली हळद ७० ते ८० किंवंटल.
- पकवतेचा कालावधी : ८.५ ते ९ महिने.
- करपा रोगास वळी पडते.

वाळलेली हळद १० ते १३ किंवंटल. उत्पाद २३ टक्के.

सेलम

- सागली, सातारा, कोल्हापूर जिल्हांसाठी शिफारस.
- पाने रुंद, हिल्वी असून झाडास १२ ते १५ पाने येतात.
- जास्त आर्द्रता व रिपेक्षित पाक्स असल्यास पुले येतात.
- कसदार जमिनीत झाडाची ऊंची ५ फुटांपर्यंत वाढते. ३ ते ४ फुटव्ये येतात.
- कुरकमीनचे प्रमाण ४ ते ४.५ टक्के.
- हेक्टरी उत्पादन : ओली हळद ३५० ते ४०० किंवंटल, तर वाळलेली हळद ७० ते ८० किंवंटल.
- पकवतेचा कालावधी : ८.५ ते ९ महिने.
- करपा रोगास वळी पडते.

फुले स्वरूपा

- मध्यम उंच वाढ, पानांची संख्या ११ ते १३.
- पकवतेचा काळ २५५ दिवस.
- फुटब्यांची संख्या २ ते ३ प्रति झाड.
- गडे आकाराने लहान, वजनाने ५० ते ५५ ग्रॅमपर्यंत.
- हळकुळ वजन ३५ ते ४० ग्रॅम.
- कुरकमीनचे प्रमाण ५.१९ टक्के.
- हेक्टरी उत्पादन : ओली हळद ३५८.३० किंवंटल, तर वाळलेली हळद ७८.८२ किंवंटल.
- उत्पाद २२ टक्के.
- पानांवरील करपा रोग, कंदमाशीस प्रतिकारक.

हळद लागवडीसाठी सुधारित वाण निवड महत्वाची

» पान १२ वरून

राजापुरी

- एका झाडास १० ते १५ पाने येतात. पाने रुंद, फिकट हिरवी, सपाट असतात. झाडास फुले क्वचित येतात.
- कुरकुमीनचे प्रमाण ६.३० टक्के.
- वाळलेल्या हळदीचा उतारा १८ ते २० टक्के मिळतो.
- हेक्टरी उत्पादन : ओली हळद २५० ते ३०० किंवंटल, तर वाळलेली हळद ५० ते ६० किंवंटल.
- पक्वतेचा कालावधी : ८ ते ९ महिने.
- करपा रोगास बळी पडते.
- स्थानिक बाजारपेठेसह गुजरात, राजस्थानमधून मागणी.

कृष्णा

- पाने आकाराने रुंद, सपाट असतात. एका झाडास १० ते १२ पाने येतात.
- कुरकुमीनचे प्रमाण २.८० टक्के.
- हेक्टरी उत्पादन : वाळलेली हळद ७५ ते ८० किंवंटल.
- पानांवरील ठिपके रोगास अल्प प्रमाणात बळी पडते.
- हळकुंडे लांब, जाड व प्रमाणबद्द असतात. हळकुंडाचा गाभा आणि पानांचा रंग फिकट पिवळा.
- कुरकुमीनचे प्रमाण १.८० टक्के.
- हेक्टर उत्पादन : कच्च्या हळद ३८० ते ४०० किंवंटल व वाळलेली हळद ६५ ते ७० किंवंटल.

वायगाव

- ७ ते ७.५ महिन्यांत पक्व होते.
- सुमारे १० टक्के झाडांना फुले येतात.
- पानांना तीव्र सुवास असून हळद पावटरची चवही वेगळी येते,
- कुरकुमीन प्रमाण : ६.० ते ७.० टक्के.
- उतारा २० ते २२ टक्के.
- हळकुंडे लांब व प्रमाणबद्द असतात. गाभा गर्द

पिवळा.

- हेक्टरी उत्पादन : कच्च्या हळदीचे १७५ ते २०० किंवंटल व वाळलेल्या हळकुंडांचे ३८ ते ४५ किंवंटल.
- हा वाण करपा रोगास बळी पडतो.

आंबे हळद

- कच्च्या आंब्यासारखा सुवास येत असल्यामुळे या हळदीचा वापर मुख्यतः लोणच्यामध्ये केला जातो. ही हळद दिसायला इतर वाणांप्रमाणेच असते, परंतु आतील रंग फिकट पिवळा पांढरट असतो.
- ७ ते ७.५ महिन्यांत काढणीस तयार येते.

लागवड हुंगाम व बेणे

- लागवड जूनच्या पहिल्या आठवड्यापर्यंत पूर्ण करावी. लांगवडीस उशीर झाल्यास उत्पादनावर परिणाम होतो.
- एक हेक्टर लागवडीसाठी २५ किंवंटल जेठे गड्हे (मात्रकंद आकाराने त्रिकोणाकृती) बेणे पुरेसे होते. जास्त उत्पादन मिळविण्यासाठी जेठे गड्हे वापरावेत.
- बेणे वजनाने ५० ग्रॅमपेक्षा अधिक, सशक्त, रसरशीत, तुकतीच सुसावस्था संपवून कोंब आलेले असावे.
- निवडलेले गड्ह्यावरील मुळ्या काढून स्वच्छ करावे.
- जेठे गड्हे उपलब्ध होत नसतील, तर बगल गड्हे (४० ते ५० ग्रॅम वजनाचे) किंवा हळकुंडे (वजनाने ३० ग्रॅमपेक्षा मोठे) बेणे म्हणून वापरावे.
- निवडलेली हळकुंडे ठळक, लांब, जाड, ठसठशीत वाढलेली, निरोगी आणि एकसमान (भेसव्हमुक्त) असावीत. दोन ओळीत शिफारशीप्रमाणे पुरेसे अंतर ठेवावे.

बेणेप्रक्रिया

कंदमाशी आणि बुरशीजन्य रोग नियंत्रणासाठी

रासायनिक बीजप्रक्रिया :

विवॉलफॉस (२५ टक्के प्रवाही) २० मिलि आणि

कार्बन्डाइम (५० टक्के पाण्यात मिमळगार) २० ग्रॅम हे दोन्ही एकत्रितील्या प्रति १० लिटर पाण्यात बुडवून द्रावण करावे. या द्रावणात बेणे १५ ते २० मिनिट बुडवावे. १० लिटरचे द्रावण १०० ते १२० किलो वेण्यासाठी वापरावे.

जैविक बीजप्रक्रिया :

लागवड करतकेळी अंजामिरिलम १० ग्रॅम अधिक स्फुरद विरघळणारे जिवाणु संवर्धक (पीएसवी) १० ग्रॅम, अधिक व्हॅम (VAM) २५ ग्रॅम प्रति लिटर पाण्यात मिळवून द्रावण तयार करावे. या द्रावणात बेणे १० ते १५ मिनिट

बुडवून सावलीत सुकवून १ तासाच्या आत लागवड करावी.

रासायनिक बीजप्रक्रिया केल्यानंतर जैविक बीजप्रक्रिया करावी. रासायनिक बेणे प्रक्रिया करून वियाणे सावलींमध्ये दोन ते तीन दिवस सुकवून नंतर जैविक बीजप्रक्रिया करावी. (ॲप्रेस्को शिफारस आहे.)

लागवड पद्धती

पाणी देण्याच्या पद्धतीनुसार हळद लागवडीच्या सरी वरंबा आणि रुंद वरंबा या पद्धती आहेत. ठिकव किंचनाची सोय असल्यास रुंद वरंबा पद्धतीने लागवड करावी.

रुंद वरंबा तयार करताना १२० सें.मी. अंतरावर सन्या पाडून नंतर सन्या उजवून ६० ते ७५ सें.मी. माथा असलेले २० ते ३० सें.मी. उंचीचे व उताराचे प्रमाण लक्षात घेऊन योग्य लांबी रुंदीचे वरंबे (गादीवाफे) तयार करावेत. वरंब्याचा माथा सपाट करून त्यानंतर ३० बाय ३० सें.मी. अंतरावर बेणे लागवड करावी. लागवडीवेळी गड्हे पूर्ण झाकले जातील याची दक्षता घ्यावी. एका गादीवाप्यावर दोन ओळी या प्रमाणे लागवड करावी.

- डॉ. मनोज माळी, ९४०३७ ७३६१४

(लेखक महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, गाहुरी अंतर्गत हळद संशोधन योजना, कसवे डिग्रज जि.

सांगली येथे प्रभारी अधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत.)